הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד: תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדייני ישראל [א]שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר [1]שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו בונה ציון בדמים וירושלים בעולה ראשיה בשוחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו וגו' [ב]רשעים הן אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג' פורעניות כנגד ג' עבירות שבידם שנאמר [2]לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער [א]ואין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל שנאמר [3]ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סגיך ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה וגו' [ג]אמר עולא [ב]אין [ד]ירושלים נפדה אלא בצדקה שנאמר [4]ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי דייני בטלי [ה]גזירפטי אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סגיך אי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב [5]הסיר ה' משפטיך פנה אויבך אמר רבי מלאי משום ר"א בר' שמעון מ"ד [6]שבר ה' מטה רשעים שבט מושלים שבר ה' מטה רשעים אלו הדיינין שנעשו מקל לחזניהם שבט מושלים אלו ת"ח שבמשפחות הדיינין מר זוטרא אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי משום ר"ל מאי דכתיב [7]כי כפיכם נגואלו בדם ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהגה כי כפיכם נגואלו בדם אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין לשונכם עולה תהגה אלו בעלי דינין ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין דכתיב [8]ולקדקד נזיר אחיו ר' יוסי בר' חנינא אמר אף הן לא טעמו טעם יין דכתיב [9]וישתו וישכרו עמו מכלל דעד האידנא לא (הוה שיכרות) ואידך שיכרות הוא דלא הוה שתיה מיהא הוה ואמר רבי מלאי בשכר [10]וראך ושמח בלבו זכה לחשן המשפט על לבו: שלחו ליה בני בשכר ללוי כילה מהו כשותא בכרמא מהו מת בי"ט מהו אדאזיל נח נפשיה דלוי אמר שמואל לרב מנשיא אי חכימת שלח להו כילה חזרנו על כל צידי כילה ולא מצינו לה צד היתר ולישלח להו כדרמי בר יחזקאל לפי שאינן בני תורה כשותא בכרמא עירבובא ולישלח להו כדר"ט דתניא [ו]כישות ר' טרפון אומר אין כלאים בכרם וחכמים אומרים כלאים בכרם וקי"ל [ז]כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל לפי שאינן בני תורה מכריז רב האי מאן דבעי למיזרע כשותא בכרמא ליזרע רב עמרם חסידא מנגיד עילויה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה לתינוק נכרי וזרע ליה וליתן ליה לתינוק ישראל אתי למיסרך וליתן ליה לגדול נכרי אתי לאיחלופי בישראל מת שלח להו מת לא יתעסקו ביה לא יהודאין ולא ארמאין לא ביום טוב ראשון ולא ביום טוב שני איני והאמר רבי יהודה בר שילת אמר רבי אסי עובדא הוה בבי כנישתא דמעון ביום טוב הסמוך לשבת

ולא

הלכה ברורה. בטעמים שלא יהא בה מחלוקת: **ג' עבירות.** בשחד ישפוטו במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו: **ג' פורעניות.** שדה תחרש עיין תהיה ולבמות יער: **ויועציך כבתחלה.** ואחר כך יקרא לך עיר הצדק לשרות בה שכינה: **אי בטלי יהירי.** ישראל מתייהרים בבלורית ובמלבושי יהירות כפרסים הללו: **בטלי אמגושי.** יבטלו מסיתים ומדיחים[ח] המשניאים אותנו: **סגיך.** הם גסי הרוח שמגדלין עצמן לשון ישגה אחו (איוב ח) ואח"כ ואסירה **כל בדיליך** אלו אותם[ט] המבדילים שונאי ישראל מן הקב"ה בשקריהם ובפחזותם: **בטלי דייני.** רשעים מישראל שמטין דין: **בטלי.** מעל ישראל: **גזירפטי.** נוגשי שוטרי עובדי כוכבים[י]: **שנעשו מקל לחזניהם.** לשמשיהן נותנין יד והווין להן לחזוק לומר לא תהיה שליח ולזמין את פלוני לב"ד אם לא תרבה שכר ואחר פסק דין לא תרדנו ליכנס למשכנו: **שבט מושלים.** מקל אגרופין של מושלים היינו דיינים רשעים שת"ח שבמשפחותם להם למקל ולאגרוף שעל ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהם ועושין סניגרון לדבריהם: **לדייני בור.** שבהבטחת אותן ת"ח מעמידין דייני בור לדון את כל הבא והרבה דינין שאין נמלכים בהן ומטין אותן: **כפיכם נגואלו בדם אלו הדיינין.** שכפיהן פשוטין לקבל שוחד ומטין את הדין ונוטלין ממון מן הבעלים שלא כדין ונותנו לשכנגדו והרי הוא כנוטל נשמתו: **סופרי הדיינין.** שכותבין שטרות של רמיה: **עורכי הדיינין.** מלמדין את בעלי דינין לטעון: **עמו.** מכלל דעד השתא לא: **זכה לחשן המשפט.** שכנגד הלב שהיה גדול ממנו וקודם למשה נגלית שכינה על אהרן כדכתיב (שמואל א ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך ונאמרה לו נבואה של מצרים הכתובה (יחזקאל כ) **עד וימרו בי** ואעפ"כ לא נתקנא בו בזאת: **בני בשכר.** שם מקום: **כילה מהו.** לנטותה בשבת: **כשותא.** הומלו"ן שגדל על ההגא מהו בכרמא ירק הוא וכלאים בכרם או אילן הוא ואינו כלאים בכרם: **ולישלח להו.** צד היתר בה: **כדרמי בר יחזקאל.** כרך עליה חוט או משיחה: ומשני **לפי שאינן בני תורה.** ומקילי טפי: **עירבובא.** כלאים: **וקי"ל.** בברכות בפרק כיצד גבי ערלה וה"ה לכלאים שאף היא מצוה התלויה בארץ ואינה נוהגת מן התורה אלא בארץ: **יהיב פרוטה לתינוק נכרי.** קסבר כמון לארץ שרי ומיהו כל כמה דאפשר משני שלא ילמדו להקל:

ולא

ולישלח להו כר"ט. הא לא פריך לישלח להו כר' יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד דשמא הם לא שאלו כשותא בכרמא מהו אלא היכא שעשה כדין איסור כלאים ג' מינים כאחד ועוד שמא לא ס"ל כר' יאשיה ואע"ג דקי"ל כר' יאשיה בספ"ק דקדושין (דף לט.) א"ל לא נהריתו [לא] קי"ל כר' יאשיה ואמר נמי בברכות פרק מי שמתו (דף כב.) נהוג עלמא כתלת סבי כר' אילעי בראשית הגז כרבי יאשיה בכלאים כר' יהודה בן בתירא בדברי תורה מיהו י"ל שלא היו סבורין כן דהא קאמר נמי נהוג כרבי יהודה בדברי תורה ואפ"ה פליגי עליה אמוראי טובא בשמעתא דהתם וקאמר נמי כרבי אילעי בראשית הגז דאמר אינו נוהג אלא בארץ ואפ"ה אמרינן בחולין בשילהי פ' הזרוע (דף קלג.) אמר רב חסדא האי טבחא דלא מפריש מתנתא ליהוי בשמתא דה' אלהי ישראל ואמר נמי דרבא קניס אטמא ואפילו רב נחמן גופיה דאמר נהוג עלמא כתלת סבי אמר התם דקניס גלימא וא"ת נהי דלא ס"ל כר' יאשיה מ"מ לישלח להו כרבי יאשיה דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל וי"ל דלא שייך למימר הכי אלא במין של איסור דהמתירו חושבו מין היתר בארץ הלכה כמותו בחו"ל אבל בדבר שאינו תלוי אלא בזריעה חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בהא לא אמר הלכה כמותו בחו"ל. מ"ר:

רב עמרם חסידא מנגיד עלה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה לנכרי כו'. קשיא לי אמאי הא אמרינן לעיל דהלכה כר"ט דמיקל בחו"ל וצריך לומר דבמקומם לא היו בני תורה: **וליתן ליה לתינוק ישראל.** אומר רבי שקבלה הוא בידינו שזה המקשה רב אחא בר יעקב והיינו הא דאמר בעירובין בשילהי בכל מערבין (דף מ: ושם) גבי ברכת זמן על הכוס ביוה"כ דמפרש התם דלא אפשר דהיכי ליעביד כו' ליתביה לתינוק לית הלכתא כרב אחא בר יעקב דילמא אתי למיסרך ולא מצינו במקום אחר דאית ליה לרב אחא האי סברא וי"מ דהוא ההוא דפ' בתרא דנדה (דף סו:) דאתקין ביממא דתמניא משום גנבי ולא חיישינן לסרך בתה במקום צורך ולא נהירא דמאי שנא דנקיט טפי רב אחא בר יעקב מכל שאר אמוראי דהתם ועל ההיא דהתם אומר ר"ת שמותר ליתן לתינוק לשתות כוס של ברכה כי מיקלע מילה ביוה"כ ולא חיישינן דילמא אתי למיסרך כיון שאין זה מנהג [בקבוע] ולא דמי לכוס דיוה"כ דאי הוו יהבי ליה אתי למיסרך אף כשיהיה גדול כיון שעושין מנהג לשתות בכל שנה ושנה ביוה"כ:

יוס

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ט סמג לאוין רו טוש"ע ח"מ סי' ח סעיף ג:

טז ב מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הלכה א סמג עשין קסב טור י"ד סי' רמז:

◆

תורה אור השלם

1 שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו: בנה ציון בדמים וירושלם בעולה: ראשיה בשחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל יי ישענו לאמר הלוא יי בקרבנו לא תבוא עלינו רעה: מיכה ג ט-יא

2 לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יער: מיכה ג יב

3 ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגיך ואסירה כל בדיליך: ישעיהו א כה

4 ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה: ישעיהו א כז

5 הסיר יי משפטיך פנה איבך מלך ישראל יי בקרבך לא תיראי רע עוד: צפניה ג טו

6 שבר יי מטה רשעים שבט משלים: ישעיהו יד ה

7 כי כפיכם נגאלו בדם ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהגה: ישעיהו נט ג

8 ברכת אביך גברו על ברכת הורי עד תאות גבעת עולם תהיין לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו: בראשית מט כו

9 וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו: בראשית מג לד

10 ויחר אף יי במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו: שמות ד יד

מסורת הש"ס

א) [יבמות סג. ע"ש ב"ב ח. ע"ש], ב) [יומא עו:], ג) סנהדרין נח., ד) [צ"ל ישראל וכ"ה בהמ"ס וכפיר וע"ע מ"ש על הגליון סנהדרין נח.], ה) [עי' הערוך ערך גז ז' נאוו דפלמי פי' פריפי וסוטרי השרים ובערך יהיר גרס גורפטי פי' רשעים], ו) [תוספ' סוף פרק ג דכלאים], ז) ברכות לו., ח) בכ"י: יבטלו המינין גלאים, ט) בכ"י: המינין, י) בכ"י: שוטרי מלכות, כ) כ"כ הרש"ל והריטב"א מחקו.

◆

לעזי רש"י

הומלו"ן. כשות.

◆

מוסף רש"י

שנאמר כו' ואצרוף כבור סיגיך. תעריבת סגך (סנהדרין צח.). בדיליך. המובדלים לבלתי עם (שם). יהירי. גסי רוח מישראל (שם). אמגושי. פרסיים מכשפין שמצערין ישראל, כמו' שבת (לעיל עה.) פלוגתא איכא למ"ד אמגושי חרשי ואיכא מ"ד גדופי עכו"ם (סנהדרין שם). גזירפטי. שופטים עכו"ם המוכסין את ישראל במקלות (שם). בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סגיך. רגים וגדולים נגמתם, כשאצרוף ואחלקם אז אסירה כל בדיליך, אמגושי, הבדלים מיראת המקום, סגיך, כמו רב, למתרגמינן סני (שם). הסיר ה' משפטיך. כמו שופטיך, פנה אויבך. גזרפטי (שם). כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל. דכיון דאינה מן התורה הלך אחר המיקל (ברכות לו.).

◆

רבינו חננאל

וזה שהשיב רב מנשיא לבני בי בשכר, על הכילה ועל הכשות בכרם ועל המת ביו"ט